

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. gruodžio 22 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyvos 80/779/EEB, 85/203/EEB, 96/62/EB, 1999/30/EB ir 2008/50/EB – Oro kokybė – Mikrodalelių (KD₁₀) ir azoto dioksido (NO₂) ribinės vertės – Viršijimas – Oro kokybės planai – Žala, tariamai padaryta fiziniam asmeniui dėl oro kokybės pablogėjimo viršijus šias ribines vertes – Atitinkamos valstybės narės atsakomybė – Šios atsakomybės atsiradimo sąlygos – Reikalavimas, kad pažeista Sąjungos teisės norma būtų siekiama suteikti teises nukentėjusiems asmenims – Nebuvimas“

Byloje C-61/21

dėl *Cour administrative d'appel de Versailles* (Versalio apeliacinis administracinis teismas, Prancūzija) 2021 m. sausio 29 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2021 m. vasario 2 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

JP

prieš

Ministre de la Transition écologique,

Premier ministre

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas L. Bay Larsen, kolegijų pirmininkai A. Arabadžiev, A. Prechal, E. Regan ir L. S. Rossi, teisėjai M. Ilešič, J.-C. Bonichot, N. Piçarra, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, J. Passer (pranešėjas) ir O. Spineanu-Matei,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorė V. Giacobbo, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2022 m. kovo 15 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- JP, atstovaujamo *avocat* L. Gimalac,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos T. Stéhelin ir W. Zemantha,

* Proceso kalba: prancūzų.

- Airijos, atstovaujamos M. Browne, M. Lane ir J. Quaney, padedamų *barrister* D. Fennelly ir SC S. Kingston,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* M. G. Palatiello,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna ir D. Krawczyk,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos A. Hanje,
- Europos Komisijos, atstovaujamos M. Noll-Ehlers ir F. Thiran,

susipažinęs su 2022 m. gegužės 5 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/50/EB dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje (OL L 152, 2008, p. 1) 13 straipsnio 1 dalies ir 23 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant JP ir *Ministre de la Transition écologique* (ekologinės pertvarkos ministras, Prancūzija) bei *Premier ministre* (ministras pirmininkas, Prancūzija) ginčą dėl JP reikalavimų visų pirma panaikinti *Préfet du Val-d'Oise* (Uazos slėnio departamento prefektas, Prancūzija) implicitinį sprendimą, kuriuo atsisakoma imtis priemonių, būtinų jo sveikatos problemoms, kilusioms dėl aplinkos taršos, išspręsti, ir priteisti iš Prancūzijos Respublikos įvairios žalos, kurią JP sieja su šia tarša, atlyginimą.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 80/779/EEB

- 3 1980 m. liepos 15 d. Tarybos direktyvos 80/779/EEB dėl oro kokybės ribinių verčių ir orientacinių verčių sieros dioksidui ir suspenduotoms dalelėms (OL L 229, 1980, p. 30; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 142) 3 straipsnyje numatyta:

„1. Valstybės narės turi imtis atitinkamų priemonių, užtikrinančių, kad nepažeidžiant kitų nuostatų nuo 1983 m. balandžio 1 d. sieros dioksido ir suspenduotųjų dalelių koncentracijos ore nebūtų aukštesnės už I priede pateiktas ribines vertes.

2. Tais atvejais, kai valstybė narė mano, kad nepaisant visų naudotų priemonių sieros dioksido ir suspenduotųjų dalelių koncentracijos atmosferoje po 1983 m. balandžio 1 d. tam tikrose zonose gali viršyti I priede numatytas ribines vertes, ji turi apie tai informuoti Komisiją iki 1982 m. spalio 1 d.

Tuo pačiu metu ji turi nusiųsti Komisijai laipsniško oro kokybės šiose zonose pagerinimo planus. Šiuose planuose, sudarytuose remiantis atitinkama informacija apie taršos pobūdį, kilmę ir plėtrą, ypač apibūdinamos priemonės, kurių ėmėsi ar turi imtis konkrečios valstybės narės, bei įgyvendinta veiksmų tvarka ar ta, kuri turi būti įgyvendinta. Šios priemonės ir veiksmai privalo sumažinti sieros dioksido ir suspenduotųjų dalelių koncentracijas atmosferoje tų zonų ribose arba prilyginti jas ribinėms vertėms, pateiktoms I priede, kaip įmanoma greičiau ir vėliausiai 1993 m. balandžio 1 d.“

4 Šios direktyvos 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Šiai direktyvai įsigaliojus, valstybės narės ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo metinio ataskaitinio laikotarpio pabaigos (kovo 31 d.) informuoja Komisiją apie tuos atvejus, kai I priede nustatytos ribinės vertės buvo viršytos bei apie užregistruotas koncentracijas.

2. Jos taip pat ne vėliau kaip per vienerius metus nuo metinio ataskaitinio laikotarpio pabaigos praneša Komisijai apie tokių įvykių priežastis bei apie priemones, kurių buvo imtasi jų pasikartojimams išvengti.“

5 Tos direktyvos I priedo „Sieros dioksido ir suspenduotųjų dalelių ribinės vertės“ B lentelėje nurodyta:

„Ribinės suspenduotųjų dalelių (matuotų suodžių metodu⁽¹⁾) vertės, išreikštos [mikrogramais kubiniame metre] $\mu\text{g}/\text{m}^3$

Apskaitos periodas	Ribinės suspenduotųjų dalelių vertės
Metai	80 (metų paros vidutinių verčių medianos vertė)
Žiema (spalio 1 d.–kovo 31 d.)	130 (žiemos paros vidutinių verčių medianos vertė)
Metai (sudaryti iš 24 val. matavimo periodų)	250 ⁽²⁾ (visų metų paros vidutinių verčių 98 procentilis)

⁽¹⁾ Suodžių matavimo rezultatai, gauti OECD metodu, buvo perskaičiuoti gravimetriniais vienetais, kaip aprašyta Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) (žr. III priedą).

⁽²⁾ Valstybės narės turi imtis visų tinkamų veiksmų užtikrinti, kad ši vertė nebus viršijama daugiau nei tris dienas iš eilės. Be to, valstybės narės privalo stengtis užkirsti kelią visiems tokiems viršijimo atvejams bei sumažinti tokių atvejų skaičių.“

Direktyva 85/203/EEB

6 1985 m. kovo 7 d. Tarybos direktyvos 85/203/EEB dėl azoto dioksidui nustatytų oro kokybės normų (OL L 87, 1985, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 239) 3 straipsnyje nurodyta:

„1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrindamos, kad nuo 1987 m. liepos 1 d. azoto dioksido koncentracija ore, matuojama kaip nurodyta III priede, neviršytų I priede nurodytų ribinių verčių.

2. Tačiau jei tam tikromis aplinkybėmis, nepaisant taikytų priemonių, azoto dioksido koncentracijos ore tam tikrose zonose po 1987 m. liepos 1 d. tikriausiai viršys I priedo ribines vertes, konkrečios valstybės narės apie tai praneša Komisijai iki 1987 m. liepos 1 d.

Jos nedelsdamos Komisijai nusiunčia oro kokybės laipsniško gerinimo šiose srityse planus. Šiuose planuose, parengtuose remiantis svarbia informacija apie šios taršos pobūdį, kilmę ir pokyčius, pirmiausia apibūdinamos priemonės, kurių buvo ar bus imtasi, bei tvarka, kurią įgyvendino konkreti valstybė narė arba kuri turi būti įgyvendinta. Šių priemonių ir įgyvendinimo tvarkos tikslas – kaip galima greičiau ir ne vėliau kaip iki 1994 m. sausio 1 d. tose zonose sumažinti azoto dioksido koncentraciją ore iki verčių, kurios neviršija I priede pateiktų ribinių verčių.“

7 Šios direktyvos 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Nuo 1987 m. liepos 1 d. valstybės narės ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo metinio atskaitos laikotarpio pabaigos (gruodžio 31 d.) praneša Komisijai apie tuos atvejus, kai I priede nurodytos ribinės vertės buvo viršytos, bei apie užregistruotas koncentracijas.

2. Valstybės narės ne vėliau kaip per vienerius metus nuo atskaitos laikotarpio pabaigos taip pat praneša Komisijai apie tokių įvykių priežastis bei nurodo priemones, kurių buvo imtasi joms išspręsti [pašalinti].“

8 Šios direktyvos I priede „Azoto dioksido ribinė vertė“ numatyta:

„(Ribinė vertė išreiškiama $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Tūris turi būti standartizuojamas esant šioms temperatūros ir slėgio sąlygoms: 293° [kelvinų ($^\circ\text{K}$)] ir $101,3$ [kilopaskalio (kPa)])

Atskaitos periodas (¹)	Azoto dioksido ribinė vertė
Metai	200
	98-asis procentilis apskaičiuotas iš valandos ar trumpesnio nei valandos periodo vidutinių verčių, užregistruotų per metus (²)

(¹) Metinis atskaitos laikotarpis prasideda sausio 1 d. bet kuriais kalendoriniais metais ir baigiasi gruodžio 31 d.

(²) Siekiant užtikrinti, kad būtų pripažįstamas 98-ojo procentilio apskaičiavimo pagrindumas, reikia turėti 75 % galimų verčių ir kiek įmanoma paskirstytų tolygiai per nagrinėjamus metus konkrečiai matavimų vietai.

Tais atvejais, kai tam tikroje vietoje negalima išmatuoti verčių per ilgesnį nei 10 dienų laikotarpį, apskaičiuotame procentilyje turi būti paminėtas šis faktas.

98-asis procentilis, remiantis per metus užregistruotomis vertėmis, turi būti apskaičiuojamas taip: 98-asis procentilis turi būti apskaičiuojamas iš faktiškai matuotų verčių. Matuotosios vertės turėtų būti suapvalinamos iki artimiausio $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Visos šios vertės turi būti surašomos didėjančia tvarka kiekvienai vietai:

$$X_1 \leq X_2 \leq X_3 \leq \dots \leq X_k \leq \dots \leq X_{N-1} \leq X_N$$

98-asis procentilis yra k eilės komponentės vertė, kur k apskaičiuojama pagal tokią formulę:

$$k = (q \times N)$$

čia q 98-ajam procentiliui yra lygus 0,98 ir 0,50–50-ajam procentiliui, N – faktiškai matuotų verčių skaičiui. ($q \times N$) vertė turi būti suapvalinama iki artimiausio sveiką skaičių.

Kai matavimo įranga neleidžia gauti atskirų verčių, bet gaunamos tik verčių klasės, aukštesnės nei $1 \mu\text{g}/\text{m}^3$, konkreti valstybė narė procentiliui apskaičiuoti gali naudoti interpoliaciją, išskyrus tuos atvejus, kai interpoliacijos formulė yra Komisijos priimta ir kai verčių klasės nėra aukštesnės už $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Šis laikinas atsisakymas galioja tik įrangai, dabar instaliuotai laikotarpiui, ne ilgesniam kaip įrangos galiojimo laikas, ir bet kuriuo atveju ne ilgesniam kaip 10 metų nuo šios direktyvos taikymo pradžios.“

Direktyva 96/62/EB

- 9 1996 m. rugsėjo 27 d. Tarybos direktyvos 96/62/EB dėl aplinkos oro kokybės vertinimo ir valdymo (OL L 296, 1996, p. 55; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 95) 4 straipsnio „Aplinkos oro ribinių verčių ir pavojaus slenksčių nustatymas“ 1 ir 5 dalyse nustatyta:

„1. Komisija teikia [Europos Sąjungos] Tarybai pasiūlymus <...> ribinėms vertėms ir, prireikus, pavojaus slenksčiams nustatyti <...>

<...>

5. Pagal Sutartį Taryba priima teisės aktus, numatytus 1 dalyje <...>.“

- 10 Šios direktyvos 7 straipsnyje „Aplinkos oro kokybės gerinimas. Bendrieji reikalavimai“ numatyta:

„1. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių, kad užtikrintų atitiktį ribinėms vertėms.

2. Priemonės, kurių imamasi šios direktyvos tikslams pasiekti:

a) turi integruotą požiūrį į oro, vandens ir dirvožemio apsaugą;

b) nepažeidžia Bendrijos teisės aktų dėl dirbančiųjų darbo saugos ir profesinės sveikatos;

c) nedaro didelio neigiamo poveikio kitų valstybių narių aplinkai.

3. Valstybės narės sudaro veiksmų planą ir nurodo priemones, kurių siekiant sumažinti pavojų ir apriboti trukmę bus imamasi ten, kur iškyla pavojus viršyti ribines vertes ir (arba) pavojaus slenksčius. Priklausomai nuo konkretaus atvejo, tokiaime plane gali būti numatytos priemonės veiklai, kuri prisideda prie ribinių verčių viršijimo, kontroliuoti ir prireikus ją nutraukti, įskaitant automobilių eismą.“

- 11 Šios direktyvos 8 straipsnyje „Zonose, kuriose lygis viršija ribinę vertę, taikomos priemonės“ numatyta:

„1. Valstybės narės sudaro zonų ir aglomeracijų, kuriose vieno arba kelių teršalų lygis yra aukštesnis už ribinę vertę kartu su leistinu nukrypimo dydžiu, sąrašą.

Kai konkretaus teršalo leistinas nukrypimo dydis nenustatytas, zonos ir aglomeracijos, kuriose to teršalo lygis viršija ribinę vertę, traktuojamos taip pat kaip ir pirmojoje pastraipoje išvardytos zonos ir aglomeracijos ir joms taikomos 3, 4 ir 5 dalys.

2. Valstybės narės sudaro zonų ir aglomeracijų, kuriose vieno arba kelių teršalų lygis yra tarp ribinės vertės ir ribinės vertės kartu su leistinu nukrypimo dydžiu, sąrašą.

3. Valstybės narės 1 dalyje išvardytose zonose ir aglomeracijose imasi priemonių užtikrinti, kad planas ar programa ribinei vertei per konkretų nustatytą laiką pasiekti būtų parengtas ir įgyvendintas.

Į šį planą ar programą, su kuriais susipažinti visuomenė privalo turėti galimybę, įtraukiama bent jau IV priede išvardyta informacija.

4. Valstybės narės 1 dalyje išvardytose zonose ir aglomeracijose, kuriose daugiau nei vieno teršalo lygis viršija ribines vertes, pateikia integruotą planą, apimančią visus šiuos teršalus.
5. Komisija reguliariai tikrina, kaip įgyvendinami pagal 3 dalį pateikti planai ar programos, nagrinėdama jų eigą ir oro taršos tendencijas.
6. Jeigu kurio nors teršalo lygis viršija arba gali viršyti ribinę vertę kartu su leistinu nukrypimo dydžiu arba, konkrečiu atveju, pavojaus slenkstį dėl kitoje valstybėje narėje padidėjusios taršos, suinteresuotos valstybės narės konsultuojasi tarpusavyje, siekdamos surasti sprendimą. Komisija gali dalyvauti tokiose konsultacijose.“
12. Tos pačios direktyvos 13 straipsnio 1 dalyje nustatyta:
- „Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie, įsigalioję ne vėliau kaip po 18 mėnesių nuo direktyvos įsigaliojimo dienos, įgyvendina šios direktyvos 1–4 ir 12 straipsnių nuostatas bei I, II, III ir IV priedų reikalavimus, o kitų straipsnių nuostatas – vėliausiai tą dieną, kai pradėdama taikyti 4 straipsnio 5 dalis.

<...>“

Direktyva 1999/30/EB

13. 1999 m. balandžio 22 d. Tarybos direktyvos 1999/30/EB dėl sieros dioksido, azoto dioksido, azoto oksidų, kietųjų dalelių ir švino ribinių verčių aplinkos ore (OL L 163, 1999, p. 41; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t., p. 164) 4 straipsnio „Azoto dioksidas ir azoto oksidai“ 1 dalyje nustatyta:
- „Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad azoto dioksido ir, jei taikytina, azoto oksidų koncentracijos aplinkos ore, vertinamos remiantis 7 straipsniu, neviršytų II priedo I skirsnyje nurodytų ribinių verčių nuo ten pat nurodytų datų.
- II priedo I skirsnyje nurodytos leistinos nukrypimo ribos taikomos vadovaujantis Direktyvos 96/62/EB 8 straipsnio nuostatomis.“

14. Direktyvos 1999/30/EB 5 straipsnio „Kietosios dalelės“ 1 dalyje numatyta:
- „Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad KD_{10} koncentracijos aplinkos ore, vertinamos remiantis 7 straipsniu, neviršytų III priedo I skirsnyje nurodytų ribinių verčių nuo ten pat nurodytų datų.
- III priedo I skirsnyje nurodytos leistinos nukrypimo ribos taikomos vadovaujantis Direktyvos 96/62/EB 8 straipsnio nuostatomis.“

15. Direktyvos 1999/30/EB 9 straipsnyje „Direktyvų pripažinimas netekusiomis galios ir pereinamosios priemonės“ nustatyta:
- „1. [Direktyva 80/779] <...> pripažįstama netekusia galios nuo 2001 m. liepos 19 d., o jos 1 straipsnis, 2 straipsnio 1 dalis, 3 straipsnio 1 dalis, 9, 15 ir 16 straipsniai bei I, IIIb ir IV priedai – nuo 2005 m. sausio 1 d.

<...>

3. [Direktyva 85/203/EEB] <...> pripažįstama netekusi galios nuo 2001 m. liepos 19 d., o jos 1 straipsnio 1 dalies pirmoji įtrauka ir 2 dalis, 2 straipsnio 1 įtrauka, 3 straipsnio 1 dalis, 5, 9, 15 ir 16 straipsniai bei I priedas – nuo 2010 m. sausio 1 d.

<...>“

16 Direktyvos 1999/30/EB 12 straipsnio „Įgyvendinimas“ 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybės narės užtikrina, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini šiai direktyvai įgyvendinti iki 2001 m. liepos 19 d. Apie tai jos nedelsdamos praneša Komisijai.

<...>“

17 Šios direktyvos II priede „Azoto dioksido (NO₂) ir azoto oksidų (NO_x) ribinės vertės ir azoto dioksido pavojaus slenkstis“ numatyta:

„I. Azoto dioksido ir azoto oksidų ribinės vertės

Ribinės vertės turi būti nurodytos µg/m³. Tūris turi būti apskaičiuojamas esant vienodomis sąlygoms: 293 °K temperatūrai ir 101,3 kPa slėgiui.

	Vidurkinimo laikas	Ribinė vertė	Leistina nuokrypio riba	Data, iki kurios turi būti užtikrintas ribinės vertės laikymasis
1. Valandos ribinė vertė žmonių sveikatai apsaugoti	1 valanda	200 µg/m ³ NO ₂ , per kalendorinius metus neviršytina daugiau kaip 18 kartų	50 % – įsigaliojus šiai direktyvai, 2001 m. sausio 1 d. ir toliau kas dvylika mėnesių mažinama vienodu metiniu procentu iki 2010 m. sausio 1 d., kai leistina nuokrypio riba pasieks 0 %	2010 m. sausio 1 d.
2. Metinė ribinė vertė žmonių sveikatai apsaugoti	Kalendoriniai metai	40 µg/m ³ NO ₂	50 % – įsigaliojus šiai direktyvai, 2001 m. sausio 1 d. ir toliau kas dvylika mėnesių mažinama vienodu metiniu procentu iki 2010 m. sausio 1 d., kai leistina nukrypimo riba pasieks 0 %	2010 m. sausio 1 d.
3. Metinė ribinė vertė augmenijai apsaugoti	Kalendoriniai metai	30 µg/m ³ NO _x	Nenustatyta	2001 m. liepos 19 d.

<...>“

18 Šios direktyvos III priede „Kietųjų dalelių (KD₁₀) ribinės vertės“ nustatyta:

„	Vidurkinimo laikas	Ribinė vertė	Leistina nuokrypio riba	Data, iki kurios turi būti užtikrintas ribinės vertės laikymasis
1 ETAPAS				
1. Paros ribinė vertė žmonių sveikatai apsaugoti	24 valandos	50 µg/m ³ KD ₁₀ , per kalendorinius metus neviršytina daugiau kaip 35 kartus	50 % – įsigaliojus šiai direktyvai, 2001 m. sausio 1 d. ir toliau kas dvylika mėnesių mažinama vienodu metiniu procentu iki 2005 m. sausio 1 d., kai leistina nuokrypio riba pasieks 0 %	2005 m. sausio 1 d.
2. Metinė ribinė vertė žmonių sveikatai apsaugoti	Kalendoriniai metai	40 µg/m ³ KD ₁₀	20 % – įsigaliojus šiai direktyvai, 2001 m. sausio 1 d. ir toliau kas dvylika mėnesių mažinama vienodu metiniu procentu iki 2005 m. sausio 1 d., kai leistina nukrypimo riba pasieks 0 %	2005 m. sausio 1 d.
2 ETAPAS ⁽¹⁾				
1. Paros ribinė vertė žmonių sveikatai apsaugoti	24 valandos	50 µg/m ³ KD ₁₀ , per kalendorinius metus neviršytina daugiau kaip 7 kartus	Turi būti nustatyta iš duomenų ir turi atitikti 1 etapo ribinę vertę	2010 m. sausio 1 d.
2. Metinė ribinė vertė žmonių sveikatai apsaugoti	Kalendoriniai metai	20 µg/m ³ KD ₁₀	50 % – 2005 m. sausio 1 d. ir toliau kas dvylika mėnesių mažinama vienodu metiniu procentu iki 2010 m. sausio 1 d., kai leistina nukrypimo riba pasieks 0 %	2010 m. sausio 1 d.
⁽¹⁾ Indikatorinės ribinės vertės, kurios turi būti peržiūrėtos atsižvelgiant į vėlesnę informaciją apie poveikį sveikatai ir aplinkai, technines galimybes ir valstybių narių patirtį taikant 1 etapo ribines vertes.“				

Direktyva 2008/50

19 Direktyvos 2008/50 2 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Siekiant apsaugoti žmonių sveikatą ir visą aplinką, ypač svarbu kovoti su teršalų emisijomis jų atsiradimo vietoje ir nustatyti bei įgyvendinti veiksmingiausias emisijų mažinimo priemonės vietas, nacionaliniu ir Bendrijos lygmeniu. Todėl turėtų būti vengiama žalingų oro teršalų emisijų, užtikrinama jų prevencija ar mažinami jų kiekiai ir nustatyti atitinkami aplinkos oro kokybės tikslai, atsižvelgiant į atitinkamus Pasaulio sveikatos organizacijos standartus, gaires ir programas.“

20 Direktyvos 2008/50/EB 1 straipsnio „Dalykas“ 1–3 punktuose nustatyta:

„Ši direktyva nustato priemones, kuriomis siekiama:

- 1) suformuluoti ir nustatyti aplinkos oro kokybės tikslus, skirtus išvengti, užkirsti kelią arba sumažinti žaling[am] poveik[iui] žmonių sveikatai ir visai aplinkai;
- 2) vertinti aplinkos oro kokybę valstybėse narėse remiantis bendrais metodais ir kriterijais;
- 3) gauti informaciją apie aplinkos oro kokybę, siekiant prisidėti prie kovos su oro tarša ir kenksmingais veiksniais ir stebėti ilgalaikes tendencijas bei padėties gerėjimą dėl nacionalinių ir Bendrijos priemonių;“

21 Šios direktyvos 2 straipsnio „Sąvokų apibrėžtys“ 5, 7, 8, 16–18 ir 24 punktuose nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

<...>

- 5) ribinė vertė – taršos lygis, nustatomas remiantis mokslo žiniomis, siekiant išvengti, užkirsti kelią arba sumažinti kenksmingą poveikį žmonių sveikatai ir (arba) visai aplinkai, kuris turi būti pasiektas per tam tikrą laikotarpį, o pasiekus neturi būti viršijamas;

<...>

- 7) leistinas nukrypimo dydis – ribinės vertės procentinė dalis, kuria ši vertė gali būti viršyta šioje direktyvoje nustatytais sąlygomis;
- 8) oro kokybės planai – planai, kuriuose išdėstomos priemonės, skirtos ribinėms vertėms arba siektinoms vertėms pasiekti;

<...>

- 16) zona – valstybės narės teritorijos dalis, nustatyta tos valstybės narės oro kokybės vertinimo ir valdymo tikslais;
- 17) aglomeracija – zona, kuri yra miesto teritorija ir kurioje gyvena daugiau kaip 250 000 gyventojų arba kurioje gyventojų skaičius siekia 250 000 arba mažiau, kai tam tikrą gyventojų tankumą km² nustato valstybės narės;

18) KD_{10} – kietosios dalelės, kurių 50 % praeina pro joms pralaidžią 10 μm aerodinaminio skersmens angą, kaip nustatyta pamatiniu KD_{10} mėginių ėmimo ir matavimo metodu, EN 12341;

<...>

24) azoto oksidai – azoto monoksido (azoto oksido) ir azoto dioksido tūrio santykinių dalių (ppbv) suma, išreikšta azoto dioksido masės koncentracijos vienetais ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).“

22) Direktyvos 2008/50/EB 13 straipsnio „Ribinės vertės ir pavojaus slenksčiai žmonių sveikatai apsaugoti“ 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad visose jų zonose ir aglomeracijose sieros dioksido, KD_{10} , švino ir anglies monoksido lygiai aplinkos ore neviršytų XI priede nustatytų ribinių verčių.

XI priede nustatytos azoto dioksido ir benzeno ribinės vertės negali būti viršijamos nuo tame priede nustatytų datų.

Šių reikalavimų laikymasis vertinamas pagal III priedą.

XI priede nustatyti leistini nukrypimo dydžiai taikomi pagal 22 straipsnio 3 dalį ir 23 straipsnio 1 dalį.“

23) Šios direktyvos 23 straipsnio „Oro kokybės planai“ 1 dalyje nustatyta:

„Kai tam tikrose zonose arba aglomeracijose teršalų lygis aplinkos ore kiekvienu atveju viršija ribinę arba siektiną vertę bei atitinkamą leistiną nukrypimo dydį, valstybės narės užtikrina, kad toms zonoms ir aglomeracijoms būtų parengti oro kokybės planai, kad būtų pasiektos atitinkamos XI ir XIV prieduose nustatytos ribinės vertės arba siektinos vertės.

Jeigu viršijamos tos ribinės vertės, kurių pasiekimo terminas jau baigėsi, oro kokybės planuose išdėstomos atitinkamos priemonės, kad šios vertės būtų viršijamos kuo trumpesnę laikotarpį. Į oro kokybės planus papildomai gali būti įtrauktos specialiosios priemonės, kurias taikant siekiama apsaugoti pažeidžiamų gyventojų, įskaitant vaikus, grupes.

Į šiuos oro kokybės planuos įtraukiama bent XV priedo A skirsnioje nurodyta informacija, ir gali būti įtrauktos priemonės pagal 24 straipsnį. Šie planai perduodami Komisijai nedelsiant, bet ne vėliau kaip per dvejus metus nuo tų metų, kuriais buvo užregistruotas pirmas taršos lygio viršijimas, pabaigos.

Kai turi būti parengti ar įgyvendinti keletui teršalų skirti oro kokybės planai, valstybės narės atitinkamais atvejais parengia ir įgyvendina integruotus oro kokybės planus, apimančius visus atitinkamus teršalus.“

24) Minėtos direktyvos 31 straipsnio „Panaikinimas ir pereinamojo laikotarpio nuostatos“ 1 dalyje numatyta:

„Direktyvos 96/62/EB, 1999/30/EB <...> panaikinamos nuo 2010 m. birželio 11 d., nepažeidžiant valstybių narių įsipareigojimų, susijusių su tų direktyvų perkėlimo į nacionalinius teisės aktus arba taikymo terminais.

<...>“

- 25 Direktyvos 2008/50/EB 33 straipsnio „Perkėlimas į nacionalinę teisę“ 1 dalyje numatyta:
 „Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kuriems įsigaliojus iki 2010 m. birželio 11 d. įgyvendinama ši direktyva. Jos nedelsdamos pateikia Komisijai tų nuostatų tekstus.
 <...>“
- 26 Šios direktyvos 34 straipsnis „Įsigaliojimas“ suformuluotas taip:
 „Ši direktyva įsigalioja jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dieną.“
- 27 Minėtos direktyvos XI priede „Žmonių sveikatos apsaugos ribinės vertės“ numatyta:
 „<...>“

B. Ribinės vertės

Vidurkinimo laikotarpis	Ribinė vertė	Leistinas nukrypimo dydis	Ribinės vertės įgyvendinimo terminas
<...>			
Azoto dioksidas			
1 valanda	200 µg/m ³ , negali būti viršyta daugiau kaip 18 kartų per kalendorinius metus	50 % 1999 m. liepos 19 d., sumažinant 2001 m. sausio 1 d. ir kas 12 paskesnių mėnesių vienodu metiniu procentiniu dydžiu, kad iki 2010 m. sausio 1 d. būtų pasiekti 0 %.	2010 m. sausio 1 d.
Kalendoriniai metai	40 µg/m ³	50 % 1999 m. liepos 19 d., sumažinant 2001 m. sausio 1 d. ir kas 12 paskesnių mėnesių vienodu metiniu procentiniu dydžiu, kad iki 2010 m. sausio 1 d. būtų pasiekti 0 %.	2010 m. sausio 1 d.
<...>			
KD ₁₀			
1 diena	50 µg/m ³ , negali būti viršyta daugiau kaip 35 kartus per kalendorinius metus	50 %	– ⁽¹⁾
Kalendoriniai metai	40 µg/m ³	20 %	– ⁽¹⁾
⁽¹⁾ Jau galioja nuo 2005 m. sausio 1 d. <...>“			

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 28 JP paprašė *Tribunal administratif de Cergy-Pontoise* (Serži-Pontuazo administracinis teismas, Prancūzija) visų pirma panaikinti Paryžiaus aglomeracijai priklausančio Uazos slėnio departamento (Prancūzija) prefekto implicitinį sprendimą atsisakyti imtis priemonių, būtinų jo sveikatos problemoms, 2003 m. kilusioms dėl aplinkos taršos šioje aglomeracijoje, išspręsti, ir priteisti iš Prancūzijos Respublikos įvairios žalos, kurią apeliantas sieja su šia tarša ir kurią jis įvertina 21 mln. EUR, atlyginimą.
- 29 JP prašo atlyginti žalą, patirtą pablogėjus sveikatai dėl pablogėjusios aplinkos oro kokybės Paryžiaus aglomeracijoje, kurioje jis gyvena. Ši oro kokybės pablogėjimą lėmė tai, kad Prancūzijos valdžios institucijos nevykdė joms tenkančių įsipareigojimų pagal Direktyvą 2008/50.
- 30 2017 m. gruodžio 12 d. sprendimu *Tribunal administratif de Cergy-Pontoise* (Prancūzija) atmetė visus JP reikalavimus, sprendimą iš esmės motyvuodamas tuo, kad Direktyvos 2008/50/EB 13 ir 23 straipsniai nesuteikia privatiems asmenims teisės gauti kompensaciją už žalą, patirtą dėl pablogėjusios oro kokybės.
- 31 2018 m. balandžio 25 d. JP apskundė šį sprendimą *Cour administrative d'appel de Versailles* (Versalio apeliacinis administracinis teismas, Prancūzija).
- 32 Ekologinės pertvarkos ministras prašo atmesti šį apeliacinį skundą.
- 33 Šiomis aplinkybėmis *Cour administrative d'appel de Versailles* (Prancūzija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

- „1. Ar [Direktyvos 2008/50] 13 straipsnio 1 dalies ir 23 straipsnio 1 dalies nuostatose įtvirtintos taikytinos Europos Sąjungos teisės normos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas tuo atveju, kai Europos Sąjungos valstybė narė pakankamai aiškiai pažeidžia jose nustatytus įpareigojimus, privatus asmenys įgyja teisę reikalauti, kad ta valstybė narė atlygintų jų sveikatai padarytą žalą, tiesioginiu ir faktiniu priežastiniu ryšiu susijusią su pablogėjusia aplinkos oro kokybe?
2. Darant prielaidą, kad remiantis pirma nurodytomis nuostatomis iš tikrųjų galima įgyti tokią teisę į sveikatai padarytos žalos atlyginimą, kokiomis sąlygomis ši teisė atsiranda, visų pirma atsižvelgiant į datą, kada turi būti įvertinta, ar atitinkama valstybė narė neįvykdė įpareigojimų?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 34 Pagal suformuotą jurisprudenciją, vykdant SESV 267 straipsnyje įtvirtintą nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrą, pastarasis teismas nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų išspręsti jo nagrinėjamą bylą. Tokiu atveju Teisingumo Teismui gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus. Be to, Teisingumo Teismas gali manyti esant reikalinga atsižvelgti į Sąjungos teisės nuostatas, kurių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nebuvo nurodęs savo klausime (2021 m. liepos 15 d. Sprendimo *Ministrstvo za obrambo*, C-742/19, EU:C:2021:597, 31 punktą). Tai, kad nacionalinis teismas

- formaliai pateikė prejudicinį klausimą, nurodydamas tam tikras Sąjungos teisės nuostatas, netrukdo Teisingumo Teismui pateikti šiam teismui visų aiškinimo aspektų, kurie gali būti naudingi sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar tas teismas juos nurodė savo pateiktuose klausimuose. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas turi iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos ir, be kita ko, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti Sąjungos teisės klausimus, aiškintinus atsižvelgiant į bylos dalyką (2022 m. birželio 22 d. Sprendimo *Volvo ir DAF Trucks*, C-267/20, EU:C:2022:494, 28 punktą).
- 35 Nagrinėjamu atveju iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo atsakymo į Teisingumo Teismo prašymą pateikti informaciją matyti, kad apeliantas pagrindinėje byloje prašo atlyginti žalą, kurią patyrė dėl Direktyvos 2008/50/EB XI priede nustatytų NO₂ ir KD₁₀ koncentracijos ribinių verčių viršijimo, ir tai nuo 2003 m. pakenkė jo sveikatai.
- 36 Pažymėtina, kad pagal Direktyvos 2008/50/EB 33 straipsnio 1 dalį ir 34 straipsnį ji įsigaliojo jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dieną, t. y. 2008 m. birželio 11 d., ir valstybės narės buvo pagal ją įpareigosios iki 2010 m. birželio 11 d. priimti įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus jai įgyvendinti. Be to, iš minėtos direktyvos XI priedo matyti, kad datos, iki kurių turėjo būti užtikrintas ribinės vertės laikymasis, buvo 2005 m. sausio 1 d. KD₁₀ atveju ir 2010 m. sausio 1 d. NO₂ atveju.
- 37 Pagal Direktyvos 2008/50 31 straipsnio 1 dalį nuo 2010 m. birželio 11 d. ja buvo pakeistos, *inter alia*, direktyvos 96/62 ir 1999/30.
- 38 Direktyva 96/62 įsigaliojo 1996 m. lapkričio 21 d. Jos 7 straipsnyje ir, remiantis jos 13 straipsnio 1 dalimi, siejama su Direktyvos 1999/30 12 straipsnio 1 dalimi, nuo 2001 m. liepos 19 d., buvo nustatyti reikalavimai, panašūs į reikalavimus, nustatytus Direktyvos 2008/50 13 straipsnio 1 dalyje ir 23 straipsnio 1 dalyje. Tačiau Direktyvoje 96/62 nebuvo nustatytos teršalų koncentracijos aplinkos ore ribinės vertės. Pagal šios direktyvos 4 straipsnio 5 dalį jos buvo nustatytos Direktyvoje 1999/30. Pagal pastarosios direktyvos 4 straipsnio 1 dalį ir 5 straipsnio 1 dalį buvo nustatytos datos, iki kurių turėjo būti užtikrintas II ir III prieduose nustatytų ribinių verčių laikymasis: 2005 m. sausio 1 d. – KD₁₀ atveju ir 2010 m. sausio 1 d. – NO₂ atveju.
- 39 Kaip matyti iš Direktyvos 1999/30 9 straipsnio 1 ir 3 dalių, iki šių datų, atsižvelgiant į Direktyvos 96/62 8 straipsnio 3 ir 4 dalyse nustatytus reikalavimus, taikytinos ribinės vertės buvo nustatytos Direktyvos 80/779 I priedo B lentelėje dėl dalelių KD₁₀ ir Direktyvos 85/203 I priede dėl NO₂; nuorodos į šiuos priedus pateiktos abiejų šių direktyvų 3 straipsniuose.
- 40 Be to, kadangi, kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateiktos informacijos, apeliantas pagrindinėje byloje prašo atlyginti žalą, tariamai padarytą dėl NO₂ ir KD₁₀ koncentracijos ribinių verčių viršijimo ir „prasidejusią 2003 m.“, negalima atmesti galimybės, kad nuo 2001 m. liepos 19 d. panaikintų direktyvų 80/779 ir 85/203 7 straipsniai, kaip matyti ir iš Direktyvos 1999/30 9 straipsnio 1 ir 3 dalių, taip pat yra svarbūs sprendžiant ginčą pagrindinėje byloje.
- 41 Vadinas, atsižvelgiant į laikotarpį, kurį savo pastabose nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, reikėtų atsižvelgti ne tik į atitinkamas Direktyvos 2008/50, bet ir į direktyvų 96/62, 1999/30, 80/779 ir 85/203 nuostatas.

- 42 Taigi, atsižvelgiant į šio sprendimo 34 punkte nurodytą jurisprudenciją, reikia konstatuoti, kad pirmuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2008/50 13 straipsnio 1 dalis ir 23 straipsnio 1 dalis, Direktyvos 96/62 7 ir 8 straipsniai, Direktyvos 1999/30 4 straipsnio 1 dalis ir 5 straipsnio 1 dalis ir direktyvų 80/779 ir 85/203 3 ir 7 straipsniai turi būti aiškinami taip: jais suteikiama privatiems asmenims individualių teisių, dėl kurių jie galėtų reikalauti iš valstybės narės atlyginti žalą, remdamiesi valstybės atsakomybės už privatiems asmenims padarytą žalą dėl jai priskiriamų Sąjungos teisės pažeidimų principu.
- 43 Šiuo klausimu, kaip matyti iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, valstybės atsakomybės už privatiems asmenims padarytą žalą dėl jai priskiriamo Sąjungos teisės pažeidimo principas yra neatsiejamai susijęs su Sutarčių, kuriomis pagrįsta ši direktyva, sistema (2022 m. sausio 18 d. Sprendimo *Thelen Technopark Berlin*, C-261/20, EU:C:2022:33, 42 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija). Šis principas taikytinas kiekvienu atveju, kai valstybė narė pažeidžia Sąjungos teisę, nesvarbu, kokia valstybės valdžios institucija padarė šį pažeidimą (2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Deutsche Umwelthilfe*, C-752/18, EU:C:2019:1114, 55 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 44 Dėl šios atsakomybės atsiradimo sąlygų Teisingumo Teismas yra ne kartą nusprendęs, kad nukentėję privatūs asmenys turi teisę į žalos atlyginimą, jeigu tenkinamos trys sąlygos: pažeista Sąjungos teisės norma siekiama suteikti privatiems asmenims teisių, jos pažeidimas yra pakankamai sunkus ir yra tiesioginis to pažeidimo ir šių asmenų patirtos žalos priežastinis ryšys (2022 m. birželio 28 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija (Teisės aktų leidėjo padarytas Sąjungos teisės pažeidimas)*, C-278/20, EU:C:2022:503, 31 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 45 Vadinas, pagal pirmąją iš trijų minėtų sąlygų valstybės atsakomybė gali atsirasti tik už Sąjungos teisės normas, kuria siekiama suteikti privatiems asmenims teisių, pažeidimą.
- 46 Remiantis suformuota jurisprudencija, šios teisės atsiranda ne tik tuomet, kai jos aiškiai nustatytos Sąjungos teisės nuostatose, bet ir dėl jose konkrečiai apibrėžtų teigiamų ar neigiamų pareigų, kurios nustatomos tiek privatiems asmenims, tiek valstybėms narėms ar Sąjungos institucijoms (šiuo klausimu žr. 1963 m. vasario 5 d. Sprendimą *van Gend & Loos*, 26/62, EU:C:1963:1, p. 23; 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Francovich ir kt.*, C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428, 31 punktą; 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Courage ir Crehan*, C-453/99, EU:C:2001:465, 19 punktą ir 2021 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *Stichting Cartel Compensation ir Equilib Netherlands*, C-819/19, EU:C:2021:904, 47 punktą).
- 47 Valstybės narės padarytas tokių teigiamų ar neigiamų pareigų pažeidimas gali trukdyti atitinkamiems privatiems asmenims naudotis teisėmis, jiems netiesiogiai suteiktomis pagal atitinkamas Sąjungos teisės nuostatas, kuriomis jie turėtų galėti remtis nacionaliniu lygmeniu, ir taip pakeisti teisinę padėtį, kurią tomis nuostatomis siekiama sukurti šiems privatiems asmenims (šiuo klausimu žr. 2018 m. spalio 4 d. Sprendimo *Kantarev*, C-571/16, EU:C:2018:807, 103 ir 104 punktus ir 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimo *Euromin Holdings (Cyprus)*, C-735/19, EU:C:2020:1014, 90 punktą). Būtent todėl, siekiant visiško šių Sąjungos teisės normų veiksmingumo ir teisių, kurias jos suteikia, apsaugos, reikalaujama, kad privatūs asmenys turėtų galimybę gauti žalos atlyginimą (šiuo klausimu žr. 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Francovich ir kt.*, C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428, 33 ir 34 punktus), neatsižvelgiant į klausimą, ar atitinkamos nuostatos taikomos tiesiogiai, nes tai nei būtina (šiuo klausimu žr. 1996 m. kovo 5 d. Sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame*, C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79, 18–

- 22 punktus), nei savaime pakankama (šiuo klausimu žr. 2015 m. birželio 11 d. Sprendimo *Berlington Hungary ir kt.*, C-98/14, EU:C:2015:386, 108 ir 109 punktus), kad būtų įvykdyta pirmoji iš trijų šio sprendimo 44 punkte nurodytų sąlygų.
- 48 Šioje byloje nagrinėjama atveju pagal direktyvas 2008/50, 96/62, 1999/30, 80/779 ir 85/203 valstybės narės iš esmės įpareigojamos, pirma, užtikrinti, kad, visų pirma, KD_{10} ir NO_2 lygiai jų atitinkamose teritorijose nuo tam tikrų datų neviršytų šiose direktyvose nustatytų ribinių verčių, ir, antra, jei šios ribinės vertės vis dėlto viršijamos, jos įpareigojamos numatyti tinkamas priemonės, skirtas tokiam viršijimui sumažinti, visų pirma atsižvelgiant į oro kokybės planus.
- 49 Dėl pirmosios pareigos reikėtų pažymėti, kad ribinėmis vertėmis nurodoma tiksli atitinkamo teršalo koncentracija aplinkos ore, išreikšta $\mu g/m^3$, ir prireikus atsižvelgiant į leistinus nuokrypio dydžius, kurių viršijimo valstybės narės turi vengti visose savo zonose ir aglomeracijose.
- 50 Dėl antrosios pareigos Teisingumo Teismas, kalbėdamas apie Direktyvą 2008/50/EB, nusprendė, kad iš jos 23 straipsnio 1 dalies matyti, kad, nors valstybės narės turi tam tikrą diskreciją nustatyti priemonės, kurių reikia imtis, bet kuriuo atveju jomis turi būti užtikrinama, kad atitinkamo teršalo ribinių verčių viršijimo laikotarpis būtų kuo trumpesnis (2020 m. lapkričio 10 d. Sprendimo *Komisija / Italija (Ribinės vertės – KD_{10})*, C-644/18, EU:C:2020:895, 136 punktas).
- 51 Be to, Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad Direktyvos 96/62 7 straipsnio 3 dalyje, kurioje numatyta pareiga, panaši į numatytąją Direktyvos 2008/50 23 straipsnio 1 dalyje, valstybės narės neįpareigojamos imtis priemonių, siekiant, kad nebūtų viršytos jokios ribinės vertės, jos tik privalo imtis tinkamų priemonių, kad iki minimumo sumažintų viršijimo pavojų ir jo trukmę, atsižvelgdamos į visas esamas aplinkybes bei interesus. Tačiau jis taip pat pažymėjo, kad šioje nuostatoje numatytos šios diskrecijos ribos, kuriomis galima remtis nacionaliniuose teismuose dėl priemonių, kurios turi būti numatytos veiksmų plane, atitikties tikslui sumažinti viršijimo pavojų ir apriboti jo trukmę, atsižvelgiant į pusiausvyrą, kurią reikia užtikrinti tarp šio tikslo ir įvairių atitinkamų viešųjų bei privačių interesų (šiuo klausimu žr. 2008 m. liepos 25 d. Sprendimo *Janecek*, C-237/07, EU:C:2008:447, 44–46 punktus).
- 52 Toks pat aiškinimas iš esmės taikomas Direktyvos 96/62 8 straipsnio 3 ir 4 dalyse numatytoms pareigoms.
- 53 Dėl direktyvų 80/779 ir 85/203 7 straipsnių reikėtų pažymėti, kad, viršijus ribines vertes, juose reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi priemonių tokių įvykių „pasikartojimams išvengti“ ir priežastims „[pašalinti]“.
- 54 Vadinasi, Direktyvos 2008/50 13 straipsnio 1 dalyje ir 23 straipsnio 1 dalyje, kaip ir panašiose direktyvų 96/62, 1999/30, 80/779 ir 85/203 nuostatose, nustatyti gana aiškūs ir tikslūs valstybių narių įsipareigojimai užtikrinti konkretų rezultatą.
- 55 Vis dėlto, kaip matyti iš ankstesniame punkte minėtų direktyvų 1 straipsnių ir ypač iš Direktyvos 2008/50/EB 2 konstatuojamosios dalies, šiais įsipareigojimais siekiama bendro tikslo – apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką apskritai.
- 56 Taigi atitinkamose Direktyvos 2008/50 ir ankstesnių direktyvų nuostatose šiuo pagrindu ne tik aiškiai nenumatyta jokio teisių suteikimo privatiems asmenims; iš šiose nuostatose nustatytų pareigų, siekiant minėto bendrojo tikslo, taip pat negalima daryti išvados, kad nagrinėjama atveju

- privatiems asmenims ar jų kategorijoms dėl šių pareigų buvo netiesiogiai suteiktos individualios teisės, kurių pažeidimas gali lemti valstybės narės atsakomybę už privatiems asmenims padarytą žalą.
- 57 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad pirmoji iš trijų šio sprendimo 44 punkte nurodytų sąlygų, kurios turi būti tenkinamos visos, nėra įvykdyta.
- 58 Vadinas, aplinkybė, kad tuo atveju, kai valstybė narė neužtikrino Direktyvos 2008/50/EB 13 straipsnio 1 dalyje ir panašiose ankstesnių direktyvų nuostatose nurodytų ribinių verčių laikymosi, atitinkami privatūs asmenys gali reikalauti kompetentingų valdžios institucijų, prireikus kreipiantis į kompetentingus teismus, imtis pagal šias direktyvas reikalaujamų priemonių (šiuo klausimu žr. 2014 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *ClientEarth*, C-404/13, EU:C:2014:2382, 56 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją ir 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Deutsche Umwelthilfe*, C-752/18, EU:C:2019:1114, 56 punktą), negali pakeisti šios išvados.
- 59 Šiuo požiūriu reikia priminti, kad, kiek tai susiję su Direktyvos 96/62 7 straipsnio 3 dalimi, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad fiziniai ir juridiniai asmenys, tiesiogiai susiję su pavojumi viršyti pavojaus slenksčius ar ribines vertes, gali reikalauti kompetentingų valdžios institucijų, prireikus kreipiantis į kompetentingus teismus, sudaryti veiksmų planą, jei kyla toks pavojus (2008 m. liepos 25 d. Sprendimo *Janecek*, C-237/07, EU:C:2008:447, 39 punktas).
- 60 Panašiai, dėl Direktyvos 2008/50 23 straipsnio 1 dalies antros pastraipos Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad fiziniai ir juridiniai asmenys, tiesiogiai patiriantys ribinių verčių viršijimo padarinių po 2010 m. sausio 1 d., gali reikalauti iš nacionalinių valdžios institucijų, prireikus kreipiantis į kompetentingus teismus, parengti oro kokybės planą pagal minėtą 23 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, jei valstybė narė neužtikrino, kad būtų laikomasi šios direktyvos 13 straipsnio 1 dalies antros pastraipos reikalavimų, ir neprašė atidėti termino šios direktyvos 22 straipsnyje numatytomis sąlygomis (2014 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *ClientEarth*, C-404/13, EU:C:2014:2382, 56 punktas).
- 61 Kaip nurodyta šio sprendimo 52 ir 53 punktuose, toks aiškinimas taip pat taikomas Direktyvos 80/779 ir 85/203 7 straipsnių ir Direktyvos 96/62 8 straipsnio 3 ir 4 dalių veiksmingam įgyvendinimui.
- 62 Vis dėlto Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pripažinta teisė, visų pirma kylanti iš Sąjungos teisės veiksmingumo principo, prie kurio atitinkami privatūs asmenys turi teisę prisidėti pradėdami administracinę procedūrą ar pareikšdami ieškinį dėl savo konkrečios padėties, nereiškia, kad pareigos, kylančios iš Direktyvos 2008/50/EB 13 straipsnio 1 dalies ir 23 straipsnio 1 dalies, taip pat panašių ankstesnių direktyvų nuostatų, kurių tikslas buvo suteikti atitinkamiems asmenims individualias teises, kaip tai suprantama pagal pirmąją iš trijų šio sprendimo 44 punkte nurodytų sąlygų, netaikomos ir kad dėl to šių pareigų pažeidimas gali pakeisti teisinę padėtį, kurią šios nuostatos turėjo jiems sukurti.
- 63 Reikia pridurti, kad dėl šio sprendimo 57 punkte padarytos išvados negalima atmesti, kad remiantis nacionaline teise valstybės atsakomybė gali kilti ir ne tokiomis griežtomis sąlygomis (2022 m. birželio 28 d. Sprendimas *Komisija / Ispanija (Teisės aktų leidėjo padarytas Sąjungos teisės pažeidimas)*, C-278/20, EU:C:2022:503, 32 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir kad prireikus į įsipareigojimų, kylančių iš Direktyvos 2008/50 13 straipsnio 1 dalies ir 23 straipsnio

1 dalies, taip pat kitų šio sprendimo 42 punkte nurodytų Sąjungos teisės nuostatų, nevykdymą šiuo atžvilgiu gali būti atsižvelgta kaip į elementą, kuris gali būti svarbus siekiant nustatyti valdžios institucijų atsakomybę kitu nei Sąjungos teisės pagrindu.

- 64 Dėl šios išvados taip pat negalima atmesti, kad atitinkamos valstybės narės teismai galėtų nustatyti draudimus ir nurodyti mokėti periodines baudas, siekdami užtikrinti, kad ši valstybė laikytųsi įsipareigojimų, kylančių iš Direktyvos 2008/50 13 straipsnio 1 dalies ir 23 straipsnio 1 dalies bei panašių ankstesnių direktyvų nuostatų, pavyzdžiui, draudimų ir periodinių baudų, nustatytų keliuose naujausiuose *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija) sprendimuose.
- 65 Atsižvelgiant į visus išdėstytus motyvus, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 80/779 3 ir 7 straipsniai, Direktyvos 85/203 3 ir 7 straipsniai, Direktyvos 96/62 7 ir 8 straipsniai, Direktyvos 1999/30 4 straipsnio 1 dalis ir 5 straipsnio 1 dalis bei Direktyvos 2008/50 13 straipsnio 1 dalis ir 23 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip: jais nesuteikiama privatiems asmenims individualių teisių, dėl kurių jie galėtų reikalauti iš valstybės narės atlyginti žalą, remdamiesi valstybės atsakomybės už privatiems asmenims padarytą žalą dėl jai priskiriamų Sąjungos teisės pažeidimų principu.

Dėl antrojo klausimo

- 66 Atsižvelgiant į atsakymą į pirmąjį klausimą, nėra reikalo atsakyti į antrąjį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 67 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1980 m. liepos 15 d. Tarybos direktyvos 80/779/EEB dėl oro kokybės ribinių verčių ir orientacinių verčių sieros dioksidui ir suspenduotosioms dalelėms 3 ir 7 straipsniai, 1985 m. kovo 7 d. Tarybos direktyvos 85/203/EEB dėl azoto dioksidui nustatytų oro kokybės normų 3 ir 7 straipsniai, 1996 m. rugsėjo 27 d. Tarybos direktyvos 96/62/EB dėl aplinkos oro kokybės vertinimo ir valdymo 7 ir 8 straipsniai, 1999 m. balandžio 22 d. Tarybos direktyvos 1999/30/EB dėl sieros dioksido, azoto dioksido, azoto oksidų, kietųjų dalelių ir švino ribinių verčių aplinkos ore 4 straipsnio 1 dalis ir 5 straipsnio 1 dalis bei 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/50/EB dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje 13 straipsnio 1 dalis ir 23 straipsnio 1 dalis

turi būti aiškinami taip:

jais nesuteikiama privatiems asmenims individualių teisių, dėl kurių jie galėtų reikalauti iš valstybės narės atlyginti žalą, remdamiesi valstybės atsakomybės už privatiems asmenims padarytą žalą dėl jai priskiriamų Sąjungos teisės pažeidimų principu.

Parašai.